

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJA
SOCIALINĖS POLITIKOS GRUPĖ**

PAŽYMA

DĖL PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO NR. IX-1691 PAKEITIMO ĮSTATYMO NR. XIII-1360 1 IR 2 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO NR. IX-1691 3, 4, 8, 10, 12, 18, 22, 23, 26, 28, 38 IR 40 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS BANKO ĮSTATYMO NR. I-678 42 IR 47 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO, VALSTYBINIO SOCIALINIO DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. I-1336 27 IR 32 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDOMO 39¹ STRAIPSNIŲ, EUROPOS SĄJUNGOS INSTITUCIJŲ DARBUOTOJŲ IR EUROPOS PARLAMENTO NARIŲ PENSINIŲ TEISIŲ IŠSAUGOJIMO IR PERKĖLIMO ĮSTATYMO NR. XI-473 PAKEITIMO ĮSTATYMO, PAPILDOMO SAVANORIŠKO PENSIJŲ KAUPIMO ĮSTATYMO NR. VIII-1212 2 IR 3 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO PROJEKTŲ (TAP-20-46(2) (19-10411(3)))

2020-02-18 Nr. NV-448
Vilnius

Rengėjas: Socialinės apsaugos ir darbo ministerija.

Tikslas: užtikrinti tinkamą, profesionalų ir skaidrų pensijų anuitetų išmokėjimą ir Pensijų anuitetų fondo valdymą (reglamentuoti centralizuoto pensijų anuitetų mokėtojo („Sodros“ valdybos) ir nepriklausomo valdymo Komiteto funkcijas, atsakomybę, veiklos ir priežiūros ypatumus bei kitus klausimus).

Esama situacija:

- Nuo 2020 m. liepos 1 d. pensijų anuitetų mokėjimas pavestas „Sodros“ valdybai (dabar – gyvybės draudimo įmonės).
- Pensijų kaupimo įstatymas nustato, kad pensijų anuitetai mokami vadovaujantis draudimo principais, tačiau nėra aptarta, kaip praktiškai centralizuoto pensijų anuitetų mokėtojo funkciją turėtų įgyvendinti viešojo administravimo institucija. Kartu su EBPO privačių pensijų ir draudimo ekspertais buvo išanalizuota valstybių geroji praktika (centralizuotus anuitetų tiekėjus turi Danija, Švedija, Kanada, Jungtinė Karalystė, Honkongas, Singapūras) ir parengtas Lietuvai tinkamas modelis.
- Šiuo metu asmuo dėl pensijų išmokos turi kreiptis į pensijų kaupimo bendrovę, kuri įvertinusi sukaupto turto dydį, nustato, kaip bus mokamos išmokos: jei sukaupta mažiau nei 3 tūkst. Eur – vienkartinė išmoka; jei nuo 3 iki 10 tūkst. Eur – periodinėmis išmokomis; jei nuo 10 iki 60 tūkst. Eur – privalu įsigyti anuitetą (standartinį (be paveldėjimo) arba atidėtąjį (kai didžioji dalis sukauptų lėšų (85-90 proc.) lieka pensijų fonde ir mokama periodinėmis išmokomis iki 85 metų, ir yra paveldimos, o kita, mažesnioji (10-15 proc.) pervedama pensijų anuitetų mokėtojui ir mokamos, kai asmuo sukanke 85 m. amžių). Asmuo, įsigijęs anuitetą, privalo sudaryti dar vieną – pensijų anuiteto sutartį su pensijų anuitetų mokėtoju. Sukauptas lėšas pensijų kaupimo bendrovė sutarties pagrindu pveda pensijų anuitetų mokėtojui.
- Europos Sąjungos institucijų darbuotojų ir Europos Parlamento narių pensinių teisių išsaugojimo ir perkėlimo įstatymas nustato pensinių teisių perkėlimo procedūras ES institucijose dirbusiems asmenims (jie gali arba visas lėšas pervesti į „Sodrą“, arba dalį lėšų nukreipti į pensijų fondą) bei pensinių teisių išsaugojimo galimybę (įgytų stažų sumavimą), tačiau tik Europos Parlamento nariams ir aukščiausiems ES pareigūnams (Europos Vadovų

Tarybos pirmininkui, Europos Komisijos pirmininkui ir nariams), o ES institucijų darbuotojams įgytų stažų sumavimas nėra numatytas.

- Lietuvos banko įstatymas nenustato prievolės Lietuvos bankui prižiūrėti gyvybės draudimo veiklą vykdančio viešojo administravimo subjekto.
- 2019 m. Lietuvoje veikė 40 II pakopos pensijų fondų, kuriuos valdė 5 pensijų kaupimo bendrovės. Šiuose fonduose kaupė beveik 1,3 mln. dalyvių, jų kaupiamas turtas viršijo 3,89 mlrd. Eur, o bendra grąža sudarė 19,93 proc.

Esmė, nauda:

Pensijų kaupimo įstatymo pakeitimais (įsigaliojant nuo 2020 m. liepos 1 d.) siūloma:

- reglamentuoti pensijų anuitetų mokėtojo („Sodros“ valdybos) funkcijas ir atsakomybes (valdo Pensijų anuitetų fondą, užtikrina šio fondo lėšų naudojimo teisėtumą, ekonomiškumą ir rezultatyvumą, rengia šio fondo biudžeto projektą, ataskaitas, tvarko su mokėjimu susijusius dokumentus ir t.t.).
- sudaryti nepriklausomą Komitetą, kuris užtikrintų atskiros Pensijų anuitetų fondo valdymą.

Komitetas būtų viešojo administravimo institucija, priimanti sprendimus. Jį sudarytų 5 nariai – 4 nepriklausomi nariai ir „Sodros“ valdybos direktorius. Nepriklausomi Komiteto nariai Vyriausybės sprendimu būtų skiriami 5 metų kadencijai (iš viso ne daugiau kaip dviem nario kadencijoms iš eilės), jų atranką pagal Vyriausybės nustatytą tvarką vykdytų SADM. Nariai turi atitikti Vyriausybės patvirtintus kvalifikacinius reikalavimus. Komiteto narys kuruotų jam pavestą pensijų anuitetų mokėjimo veiklos sritį (investicijų valdymo; rizikų valdymo; aktuarinę; finansų ir produktų valdymo). Nepriklausomiems Komiteto nariams už darbą būtų atlyginama iš pensijų anuitetų mokėjimo veiklai skirtų lėšų. Nepriklausomų Komiteto narių atlygis per mėnesį negalėtų viršyti vidutinio šalies darbo užmokesčio, taikomo apdraustųjų asmenų atitinkamų metų valstybinio socialinio draudimo įmokų bazei skaičiuoti (2020 m. – 1241,4 euro iki mokesčių. Šis dydis kasmet tvirtinamas Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto rodiklių patvirtinimo įstatyme). Būtų kompensuojamos ir patirtos kelionės (transporto) išlaidos.

Siekiant išvengti visų Komiteto narių pasikeitimo vienu metu, iš pradžių būtų nustatytos skirtingos jų kadencijos: vienas iš jų būtų skiriamas dvejiems metams, vienas – trejiems, vienas – ketveriems ir vienas – penkeriems metams (detaliau bus aptarta patvirtintoje tvarkoje).

- reglamentuoti Komiteto funkcijas ir atsakomybes – nustatytų su Pensijų anuitetų fondo valdymu ir anuitetų apskaičiavimu susijusias tvarkas ir metodikas; tvirtintų veiklos planą, turto investavimo strategiją ir politiką, Pensijų anuitetų fondo biudžetą, šio fondo padėties atkūrimo planą, veiklos ataskaitas ir t.t. Komiteto priimti norminiai administraciniai aktai būtų skelbiami Teisės aktų registre.

Laikinuosius sprendimus (kol Komitetas pradės veiklą) dėl pensijų anuitetų kainodaros ir mokėjimo priimtų „Sodros“ valdybos direktorius, suderinęs su SADM, FM ir Lietuvos banku.

- nustatyti pensijų anuitetų fondo turto valdymą, investavimą ir kontrolę – fondo turtas negalėtų būti skolinamas ar įkeičiamas (išskyrus likvidumo valdymo tikslais iki 3 mėn.), juo negalima garantuoti, laiduoti ar kitaip užtikrinti kitų įsipareigojimų vykdymo. Visas turtas turėtų būti investuojamas pagal patvirtintą investavimo strategiją ir diversifikuotas. Pensijų anuitetų fondo metinių ataskaitų rinkinį kasmet audituotų Valstybės kontrolė, ataskaitos būtų skelbiamos viešai.
- numatyti pensijų anuitetų mokėjimo veiklos finansavimą – iš pensijų anuitetų mokėjimo veiklai finansuoti skirtą atskaitymo iš vienkartinį įmokų, kurias į Pensijų anuitetų fondą perveda pensijų kaupimo bendrovės (dydį nustatytų Komitetas). „Sodros“ valdyba pensijų

anuitetų mokėjimo funkcijoms vykdyti reikalingas lėšas Komiteto sprendimu galėtų skolintis iš FM.

- taikyti „vieno langelio principą“ – kadangi pensijos kaupimo dalyvis dėl pensijų išmokų bet kuriuo atveju pirmiausia turi kreiptis į pensijų kaupimo bendrovę, siūloma, kad tuo pačiu jis galėtų pateikti prašymą ir dėl pensijų anuiteto. Anuitetų mokėtojas, gavęs tokį prašymą iš kaupimo bendrovės (arba tiesiogiai), gyventojui pateiktų sprendimą dėl anuiteto išmokų dydžio, o gyventojas turėtų 10 dienų „apsigalvojimo laikotarpį“, per kurį galėtų pensijų anuiteto sutarties atsisakyti. Tai reikštų, kad neįsigaliotų ir su pensijų kaupimo bendrove sudaryta pensijų išmokos sutartis ir žmogus toliau kauptų lėšas fonde.
- nustatyti, kad pensijų anuitetas gavėjui būtų mokamas tokiu pat būdu kaip ir socialinio draudimo pensija, t.y. galės būti pristatoma ir į namus (dabar pensijų anuitetas pervedamas tik į gavėjo sąskaitą kredito ar mokėjimo įstaigoje).
- numatyti standartinio pensijų anuiteto su garantuojamu mokėjimo laikotarpiu galimybę (asmeniui būtų mokamas standartinis pensijų anuitetas (kiekvieną mėnesį vienodo dydžio), o pensijų anuiteto gavėjui mirus nepasibaigus garantuojamam mokėjimo laikotarpiui (pvz., 20 metų), neišmokėta už likusį laikotarpį suma būtų išmokėta paveldėtojams).
- padidinti vienkartinės išmokos ribą nuo 3000 iki 5000 Eur;
- tikslinti sukaupto pensijų turto dydžio indeksavimo nuostatas – atsisakyti pavedimo Vyriausybės įgaliotai institucijai tvirtinti šio dydžio indeksavimo tvarką ir nustatyti, kad dydžiai kas 5 metus indeksuojami atsižvelgiant į vidutinės metinės infliacijos, apskaičiuotos pagal suderintą vartotojų kainų indeksą, suminį 5 metų rodiklį;
- sudaryti galimybę pensijų kaupimo dalyviams, kurie pasirinko įmokas mokėti palaipsniui (nuo 1,8 proc. iki 3 proc.), prašymą mokėti didesnę pensijų įmoką pateikti bet kuriuo metu (dabar teisę turėjo tik iki 2019-07-01); nustatyti, kad tada, kai iki planuojamo tikslinės grupės pensijų fondo likvidavimo yra likę mažiau nei 1 metai arba fondo turtas yra mažesnis negu 4 mln. eurų, turto diversifikavimo reikalavimai netaikomi; patikslinti reikalavimus pensijų kaupimo veiklos reklamai ir kt.

Valstybinio socialinio draudimo įstatymo pakeitimais į socialinio draudimo sistemos dalyvius įtraukiamas Komitetas ir apibrėžiamos jo funkcijos.

Lietuvos banko įstatymo pakeitimo įstatymo projektu siūloma nustatyti Lietuvos bankui pareigą vykdyti pensijų anuitetų mokėjimo veiklos priežiūrą.

Europos Sąjungos institucijų darbuotojų ir Europos Parlamento narių pensinių teisių išsaugojimo ir perkėlimo įstatymo pakeitimais (dėstomas nauja redakcija) siūloma ES institucijų darbuotojams nebetaikyti pensinių teisių perkėlimo būdo (kai dalis sukaupytų teisių perkeliama į „Sodros“ biudžetą, dalis – į pensijų fondą), kadangi nuo 2019 m. sausio 1 d. į pensijų fondą nebepervedama socialinio draudimo įmokos dalis (pakeitimai neapriboja galimybių visas lėšas už įgytas pensines teises perkelti į pensijų fondą, gyvybės draudimo bendrovę ar į „Sodros“ biudžetą). Be to, siūloma nustatyti, kad visais atvejais ES institucijose dirbantiems (dirbusiems) asmenims Lietuvos Respublikoje įgytos pensinės teisės būtų išsaugotos, t. y. vertinant asmens teisę gauti senatvės ar neįgalumo pensiją, stažai būtų sumuojami.

Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatyme atliekamas techninio pobūdžio pakeitimas – vietoj nebegaliojančio Pensijų sistemos reformos įstatymo įrašomas Pensijų kaupimo įstatymas.

Preliminariais „Sodros“ valdybos skaičiavimais, pensijų anuitetų mokėtojo funkcijoms vykdyti per metus reikės apie 0,5 mln. eurų, iš jų 362 tūkst. eurų – darbo užmokesčiui, apie 100

tūkst. eurų – kitoms pensijų anuitetų veiklos sąnaudoms dengti (įskaitant informacinių sistemų sąnaudas).

Numatoma nauda: bus sukurtos sklandaus pensijų anuitetų mokėjimo prielaidos, aiškiai reglamentuota pensijų anuitetų mokėtojo veikla, sprendimų priėmimo procedūros, pensijų anuitetų mokėtojo priežiūros specifiniai aspektai ir aiškiai nustatyti pensijų anuitetų mokėtojo veiklos finansavimo šaltiniai.

Derinimas:

- Rengiant projektus įvertintos Finansų ministerijos, Teisingumo ministerijos, Valstybės kontrolės, Lietuvos banko, Konkurencijos tarybos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos, „Sodros“ valdybos, Lietuvos investicinių ir pensijų fondų asociacijos, Pensijų fondų dalyvių asociacijos pastabos ir pasiūlymai. 2019-12-12 SADM surengtas pasitarimas nesuderintoms pastaboms aptarti. Argumentai dėl Valstybės kontrolės, Finansų ministerijos, Lietuvos investicijų ir pensijų fondų asociacijos, Valstybinės duomenų apsaugos inspekcijos, Teisingumo ministerijos, Konkurencijos tarybos pastabų, į kurias neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, pateikti derinimo pažymoje.
- Klausimas svarstytas 2020-02-04 tarpinstituciniame pasitarime, papildomai organizuotas pasitarimas su Vidaus reikalų ministerija ir įstatymų projektai patikslinti pagal Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės, Socialinės politikos grupės ir Vidaus reikalų ministerijos pastabas ir pasiūlymus (suderinta darbo tvarka).

Atitiktis Vyriausybės programai: Projektai susiję su pensijų kaupimo sistemos tobulinimu.

Dalykinio vertinimo išvada: Siūlome projektus svarstyti Vyriausybės posėdžio B dalyje, prieš tai aptarus tarpinstituciniame pasitarime.

Socialinės politikos grupės patarėja

Aušra Gratulevičienė

tel. 8 706 61 803, el.p. ausra.gratuleviciene@lr.lt